

שמעון פרס — במיוחד כלפי בן-גוריון.

● על פינחס ספיר

● סיבה נוספת חשובה להצטרפותי ל-רפי היתה הרגשתי שחשוב ביותר להילחם בהשפעה הגוברת והולכת של **פינחס ספיר**, ומה שהוא ייצג.

● על יאאל ברנד

● סוף-סוף הצלחתי לראות את **יאאל ברנד**, בהיותו עצור בקאהיר. אני חושב שהייתי הראשון מבין אנשינו שהורשה לראותו. הוא הובא לחדרי שבמלון ודיברנו שעות אחדות... הנה מוטלת עליו שליחות חיובית להצלת יהודים, והוא חש שאנו איננו עושים די מאמצים לשם כך. אילו רק הבנו את חומרת המצב, טען, היינו הופכים ועלמות כדי לעורר את העולם להציל יהודים — ודבר אינו נעשה! הסכמתי. הייתי נואש. אך היה זה בלתי אפשרי להבהיר לו עד כמה חסרי-אונים היינו. אחרי המלחמה ישבנו שעות רבות עם ברנד, כדי לנסות לעזור לו לשקם את עצמו ולמצוא עבודה בשבילו ובשביל אשתו. אבל ברנד מעולם לא סלח לנו. תמיד חש שהסכנות היהודית בגדה בי יהדות הונגריה.

● על דני קי

● לקחתי את **דני קי** לראות את **בן-גוריון** במשרדו. דני התלבש היטב לקראת המאורע. בעוד בן-גוריון לבש, כרגיל, חולצה עם שרוולים קצרים, בלי עניבה ובלי מיקסורן. מייד שאל את דני: "מה אתה מתכוונן לראות?" דני ענה: תל-אביב, ירושלים, חיפה..." בן-גוריון הת-פרץ: תל-אביב? חיפה? זה לא ישראל! או לקחנו את דני דרומה, ובדרך חזרה מאילת נעצרנו לבקר את בן-גוריון בקי-בוצה, שדה-ביוקר. כולנו היינו מלוכלכים, מכוסים אבק מהדרך, אבל בן-גוריון היה לבוש היטב. הוא הסתכל בדני, ואמר: "בלבוש זה אתה בא הנה?"

● על דגלאס, ברין

וסנימרה

● קירק ואנה דגלאס ביקרו בישר-

את פחדם שיעבור מעליהם, ימנה שרים צעירים יותר בסיבוב הבא ולבסוף ירחק את הדור הישן החוצה. אנשי "השורה השניה" היו מרגוזים על בן-גוריון עוד לפני 1959. כמה מהם התי-לונו שמעולם לא הזמינם לכוס קפה ו-שיחה. העובדה היא, שלא הזמין גם אח-רים, אבל הם נעלבו בכל זאת. הם לא התארגנו ממש נגד בן-גוריון, אבל יצרו אווירת אי-נוחות.

● על אשכול, ספיר וארן

● ישראל עמדה להפסיד מנהיג דגול, ולא היה מי שימלא את מקומו. לדור הבא של מנהיגים — **אשכול**, **ספיר**, **זלמן ארן**, איש מהם לא "צעיר" — לא היה מושג של ממש מה זה הנהגת מדינה.

● על מנחם בגין

● במישור הלאומי, התנגדתי לשיתוף-פעולה עם מיפלגת חרות. הם ייצגו מדיר-ניות-חוץ שונה באופן קיצוני, והיו ימניים גם בשאלות חברתיות. במשך כל ההיס-טוריה שלהם, היו הרוויזיוניסטים מיפלגה שיצאה בהכרזות דוקטוריניות, ובמשך תקופה קצרה גם השתמשו בטרוריות. שהיוה ביטוי דרמטי יותר לאותה רוח. **לבגין** לא היו שורשים בהשכלה האנטי-קלריקלסטית הרוסית, כפי שהיו לז'בו-ר-טינסקי. שורשיו קשורים בפולין של פיל-סודסקי, מדינה שנוהלה על-ידי מעמד קצונה שתואר כ"מוכן למות בגבורה על המולדת. אך לעולם לא לעבור עברה". הקו המשותף העיקרי לבוחר הי-ישראלי ב-1977 היה השאיפה למנהיגות חזקה — לא חשוב מה דיעותיו הפוליטיות. אין ספק ש**בגין** ענה על שאיפה זו, ותוצאת הבחירות היא התגברות האמון והתיקווה.

● על שימעון פרס

● הערכתי גם אחרים שעזבו את מפא"י. ביניהם היה **שימעון פרס**, למרות שבגלל אמונתו העמוקה בגדולתו של העם היהודי, הגזים לעתים בהערכת כוחו וחשיבותו. הוא חשב שנוכל לבנות כלכלה תעשייתית סופר-מודרנית וטבע את האמרה "מכונית לכל פועל". הוא האמין באמת-ובתמים שהצרפתים מעוניינים בבתי-קבע עם ישראלי, ללא קשר עם הבעיות החולפות בי-אלג'יריה. בין מלחמת שתי-הימים למלחמת יום-

קודק עם דוד בן-גוריון
אדישות מוחלטת לאמנות

שכל הכול

במשאבים מבחון לשם נשק, ולכן ייחס פחות חשיבות ללחצים מחוץ. אבל אפילו אם ניאליץ לוותר על השטחים, הוא האמין כי העם ישראלי נאמן למנהיגיו.

● על מרלן דיטריך

● למחרת אתריה-הצהריים הוזמנה **מרלן דיטריך** לביתנו לתה. החדר היה צפוף ולא היו די כיסאות כך שאני, כמארח, ישבתי על הריצפה. צלם שהיה שם צילם זאת, בתמונה שהראתה אותי יושב ליד רגליה של מרלן, והתמונה הגיעה לשער מוסף הארץ. כתוצאה מכך קם אחד מאנשי המיפלגה הדתית במועצת העיריה, בעת ישיבה שנועדה לדון בתקציב השנתי, ונשא נאום חריף: "הנה ראש עיריית ירושלים, האמור לייצג את כבוד העיר על כל מרכיביה, כולל הדתיים, ומוסר בי-אופן כללי, והנה הביטו בו, יושב לרגלי שחקנית מפורסמת בשל רגליה!" והוא גופף בתמונה כדי שכולם יראוה.

"הביטו שוב בתמונה וראו את ארשת פני", אמרתי, "הנה אני יושב ליד זוג הרגליים המפורסמות ביותר בעולם. האם אני נראה שמח? מדוע פני כה רציניים? אני אפילו איני מביט. ומדוע? כיוון שלא יכולתי לחשוב על דבר פרט לתקציב השנתי. והלוואי שגם אתה היית נוהג כך, ולא היית מבזבז את זמננו בהצגת תמונת הרגליים הללו!"

ארוחה מצויינת ויול סיפק את הסיגרים. זה היה אירוע עליו וכולנו השתכרנו קימעה. סינאטרה אפילו ניסה לשכנע את קירק לרוץ למישרת מושל קליפורניה. המסיבה סימנה את תחילתה של ידידות עם שני אלה — דגלאס וסינאטרה.

● **פרנק סינאטרה** הוא רק אחד מבין האמנים הרבים שעלו לפקוד את ירושלים בתקופת כהונתי כראש-העיר. אני תמיד מנסה למשוך אנשים מפורסמים, לא רק בזכות כישרונותיהם או מעלותיהם, אלא בשל ההילה האופפת אותם. לביקור רים אלה חשיבות, כמישקל-נגד לפירסום הנרחב הניתן למעשי-הטרור הבודדים בי ירושלים. כיוון שביקור פרנק סינאטרה או אליזבת טיילור זוכה בסיקור נרחב באותה המידה, הרי עצם נוכחותם בירור-שלים מוכיחה לאנשים בחוץ-לארץ שגם הם יכולים לבוא לכאן, וכי החיים בירוש-לים אינם מתחילים או מסתיימים אף-יורק בפצצות או במתיחות בין ערבים ליהודים.

● על משה דיין

● פעם, כשיצאנו יחד ממלון המלך-דוד, שאלתי את **דיין** מה יקרה למוראל-אם האומה תהיה משוכנעת שניתן להחזיק בגדה המערבית ואחר-כך נהיה גאלצים להחזירה. דיין, או בשיא הפופולריות שלו, לא היה מודאג. היינו פחות ופחות תלויים

אל כמה פעמים. קירק שיחק בתפקיד מיקי מרכוס בהסרת **הטל צל ענק**, ושניים מבניו אף עבדו בצוות ההסרה. הכוכבים האחרים היו **יול ברנר** ו**פרנק סינאטרה**.

לקראת סיום הצילומים הם אירגנו מסי-בה בבית ששכרו ליד תל-אביב. נסעתי לשם מירושלים עם ליקר, קירק בישל

הכיסורים פרס אף האמין כי אנו המדינה החזקה ביותר במרחב המשתרע בין אירופה ליפאן; כיוון שהשתמשנו ביותר חשמל לגולגולת או ביותר דשנים מאשר הודו או כל מדינה אחרת באסיה. אמונתו העזה בכוחנו גרמה, לעיתים, עיוות שיקל-הדעת הפוליטי שלו. אבל תמיד הרשימה אותי נאמנותו של

קודק (מוסתר) עם פרנק סינאטרה
מישקל-נגד למשעי הטרור